

Vídeňská databáze dezinfekčních prostředků (WIDES) www.wides.at/en

Podpora udržitelného veřejného zadávání pomocí údajů

Obr.: pixabay.com

Účastník projektu Procura+ :

Strategie/postup:

Úkoly/cíle:

Vídeňský úřad ombudsmana pro ochranu životního prostředí
Vídeňská databáze dezinfekčních prostředků (Databáze WIDES)
Zahájení: 2000
Poskytuje seznam více než 230 dezinfekčních látek a více než 280 přípravků dostupných na trhu.
Umožňuje uživatelům jednoduše porovnávat dezinfekční přípravky.

SHRNUTÍ

- Město Vídeň založilo Vídeňskou databázi dezinfekčních prostředků (WIDES), aby pomohlo zadavatelům identifikovat dezinfekční prostředky s nízkým dopadem na zdraví a životní prostředí.
- WIDES hodnotí přípravky a řadí je do různých kategorií nebezpečnosti a všechny úřady jsou při veřejném nakupování povinny podle ní postupovat.
- Město vyhodnotilo nákup dezinfekčních prostředků v pěti úřadech a na základě analýzy s pomocí databáze WIDES zjistilo, že pouze tři z 21 používaných dezinfekčních produktů mají nízkou referenční úroveň.
- Proces hodnocení umožnil provést cílené změny v postupech při veřejném zadávání.

Základní informace

Dezinfekční prostředky jsou nezbytné v boji proti choroboplodným mikroorganismům a jako prevence šíření infekcí. Mohou však také představovat rizika pro lidské zdraví a životní prostředí. Na rozdíl od jiných skupin produktů, jako jsou čisticí prostředky nebo kosmetika, nenabízí dezinfekční prostředky žádná ze stávajících ekoznaček. Instituce a zařízení města Vídně používají ročně více než 400 tun dezinfekčních prostředků. Hlavními uživateli jsou nemocnice, pečovatelské domy, školy a školky. Dezinfekční prostředky nás chrání před infekcemi a jsou nepostradatelné z hlediska ochrany zdraví jejich hlavních uživatelů. Zásadní vlastností dezinfekčního prostředku je jeho antimikrobiální účinnost v místě aplikace.

Vídeň se intenzivně zaměřuje na zelené veřejné zadávání již od roku 1998, kdy město vytvořilo program „[ÖkoKauf Wien](#)“ (Ekonákup Vídeň) s cílem vypracovat ekologická kritéria a nástroje pro výběr skupin produktů nakupovaných městem. V rámci této činnosti byla vytvořena pracovní skupina „Dezinfekce“, která zjišťuje, jak by bylo možné pečlivým výběrem dezinfekčních prostředků v nemocnicích, pečovatelských domech, mateřských školkách a školách přispět k ochraně zdraví při práci a k ochraně životního prostředí. S cílem pomoci s identifikací a hodnocením nebezpečných látek spojených s různými typy komerčně dostupných dezinfekčních prostředků vytvořila tato skupina Vídeňskou databázi dezinfekčních prostředků (WIDES).

Profil udržitelnosti

Chemické dezinfekční prostředky jsou nepostradatelné ve zdravotní péči a dalších oblastech představujících hygienická rizika. Zároveň však mohou lidské zdraví a životní prostředí i samy ohrožovat. Používání cytotoxických látek může u uživatelů vyvolávat alergie, ekzémy nebo astma. Některé složky jsou potenciálně karcinogenní či teratogenní. Jakmile se tyto látky dostanou kanalizačním systémem do čistíren odpadních vod, mohou narušit jejich účinnost čištění. Do životního prostředí se uvolňují složky s nízkou rozložitelností, které poškozují živé organismy ve vodě. Vzhledem k tomu, že neexistují žádné ekoznačky, které by dezinfekční prostředky vyráběly, bylo v minulosti velmi obtížné nalézt dezinfekční prostředky bez škodlivého vlivu na životní prostředí a lidské zdraví (zdroj: [Zelené veřejné zadávání ve městě Vídeň – Analýza dopadů. 2014](#)).

Základní informace o databázi WIDES

Databáze WIDES má dvě funkce. První je kompilace a strukturování informací o dezinfekčních prostředcích a jejich složkách. Databáze obsahuje více než 240 složek a přibližně 280 produktů dostupných na trhu. Údaje o složkách obsahují jejich klasifikaci (tj. údaje o nebezpečnosti podle [Globálně harmonizovaného systému klasifikace a označování chemických látek Organizace spojených národů \(GHS\)](#) a vlastnosti a údaje o toxicitě/ekotoxicitě. Údaje o produktech zohledňují jejich použití, koncentraci klasifikovaných složek, kompatibilitu materiálu a rozsah činnosti. Druhou funkcí je hodnocení složek i produktů. Hodnocení začíná rozčleněním a škálováním nebezpečných složek pomocí čísel a barevného kódu od světle žluté po tmavě červenou, což slouží k označení rizik od nejnižšího po nejvyšší (čím vyšší číslo, tím vyšší riziko).

WIDES hodnotí produkty na základě systému hodnocení, který zohledňuje všechny složky s nebezpečnými vlastnostmi při specifických úrovních koncentrace. Podrobnější vysvětlení lze nalézt na následujících webových stránkách: www.wien.gv.at/video/245328/Assessment-scheme-of-the-Viennese-database-for-disinfectants.

Produkty jsou hodnoceny pomocí shodného barevného schématu od světle žluté po tmavě červenou, jak je uvedeno níže.

Protože se výrobky člení podle účelu použití, generuje se jejich srovnávací hodnocení pro šest kategorií nebezpečnosti (u hořlavých výrobků se uvádí sedmá kategorie). Pokud informace o nebezpečnosti nejsou k dispozici a chybí potřebné údaje, uvede se otazník. Když chce uživatel ohodnotit konkrétní dezinfekční přípravek, musí zvolit oblast použití, rozsah činností a dobu působení. Vytvoří se tak produktová tabulka, která vypadá následovně:

Kategorie nebezpečnosti:	Akutní toxicita (dýchací ústrojí)	Dráždivost a leptavost	Alergení potenciál	Mutagenita, karcinogenita, reprodukční toxicita, chronická toxicita	Chování v povrchových vodách - Akutní*	Chování v povrchových vodách - Chronické*
Hodnocené produkty :	A					
	B					
	C			??	?	?
	D					
	E			???	?	?
	F					?
	G					?
	H					
	I				?	?
	J					
	K			?	?	?
					

* Ekotoxické hodnocení bude zavedeno při příští aktualizaci.

Dezinfekční prostředky obsahují poměrně standardní sadu biocidních účinných látek. Ačkoli byla databáze vyvinuta na základě situace ve Vídni, představuje potenciál ke globálnímu užívání. V lednu 2018 obsahovala databáze WIDES informace o 57 biocidních účinných látkách. Důraz se nyní klade na zařazení všech látek používaných pro lidskou hygienu, na které se vztahuje [Nařízení Evropské unie o dodávání biocidních přípravků na trh a jejich používání](#). Databáze byla proto zveřejněna online v [němčině](#) i [angličtině](#) a bezplatně zpřístupněna všem uživatelům. Konečným cílem WIDES je podpořit postupné nahrazování těch nejtoxičtějších složek používaných v dezinfekčních prostředcích v celosvětovém měřítku.

Používání databáze WIDES v praxi

Databáze WIDES pomáhá identifikovat rizikové potenciály dezinfekčních prostředků a postupně je nahrazovat jinými.

Níže je popsáno několik příkladů použití databáze WIDES.

Sdružení vídeňských nemocnic (KAV): [KAV](#) je zastřešující organizace městských nemocnic, geriatrických center a pečovatelských domů. Co se týče množství, je KAV největším uživatelem dezinfekčních prostředků ve Vídni. Sdružení se rozhodlo s pomocí databáze WIDES zvážit substituční potenciál alternativních dezinfekčních přípravků. Tým odborníků v oblasti hygieny proto vypracoval seznam doporučení a výkonnostní profil různých dezinfekčních prostředků určených na ruce, povrchy, nástroje a kontakt s pokožkou. Provozovatelé WIDES následně navrhli alternativy s menším dopadem na lidské zdraví a životní prostředí. Tento profil obsahuje informace o požadovaném množství, velikosti balení, rozsahu účinnosti atd. Na základě podkladů od obou týmů mohlo Sdružení vídeňských nemocnic zaujmout k nahrazování dezinfekčních přípravků informovaný, fakty podložený postoj. Seznam doporučení se aktualizuje každý druhý rok, aby bylo možné z dostupných údajů o nebezpečnosti dezinfekčních prostředků pravidelně do databáze zanést veškerá nová zjištění a informace o zajímavém vývoji nových produktů.

Vídeňská pracovní skupina „Dezinfekce“ významně přispěla k usnadnění a větší transparentnosti zaměstnanosti a ochrany životního prostředí při nákupu dezinfekčních prostředků. Také mateřské školy ve Vídni nakupují dezinfekční prostředky až po konzultaci s pracovní skupinou a řídí se výsledky WIDES.

Používání databáze WIDES je dále doporučeno Rakouským akčním plánem pro udržitelné veřejné zadávání a Rakouskou studijní skupinou pro kvalitu vnitřního ovzduší.

Výběr dezinfekčních prostředků s nízkým rizikem (pro těhotné pracovnice): Ústřední odbor práce [Rakouského spolkového ministerstva práce, sociálních věcí a ochrany spotřebitele](#) vydal v roce 2015 [Vyhlášku o dezinfekčních přípravcích na ruce pro těhotné pracovnice](#). Podle této vyhlášky lze používat pouze takové dezinfekční prostředky na ruce, u nichž jsou vyloučena určitá rizika. Zakázány jsou zejména výrobky, které obsahují látky klasifikované jako karcinogenní, mutagenní, reprotoxické, senzibilizující, chronicky nebo (vysoce) akutně toxické a látky s nedostatkem údajů v těchto kategoriích. Podle vyhlášky není nutné v každém individuálním případě kontrolovat bezpečnostní listy a registrační dokumentace EU REACH, což by byl zdlouhavý proces, ale doporučuje se zjistit barevný kód hodnocení produktu v databázi WIDES. To umožní rychlý výběr produktů, které výše uvedená rizika neobsahují. Tato vyhláška má značný dopad, neboť většina nemocnic má obvykle zájem nakupovat pouze takové dezinfekční prostředky, které mohou používat i těhotné pracovnice.

V roce 2019 dojde k dalšímu vývoji databáze WIDES, která tak bude navíc nabízet funkci umožňující vyloučení produktů s konkrétními riziky. Účelem této funkce je otestovat nabídku nízkorizikových výrobků na trhu před zadávacím řízením.

Pokud jde o náklady, databáze WIDES stojí přibližně 50 000 eur ročně a je financována [Městem Vídeň](#), [Rakouským výborem na podporu zaměstnanců](#) and [Rakouským federálním ministerstvem pro udržitelnost a cestovní ruch](#). Většinu práce spojené s databází WIDES prováděl a stále provádí Úřad chemického inženýrství TB-Klade. <http://www.tb-klade.at/en/>

Výsledky

Kritéria WIDES umožňují současné posouzení dopadů na zdraví i životní prostředí, což mimo jiné představuje následující výhody:

- Snížení alergenních, toxických, karcinogenních, mutagenních a teratogenních složek zlepšuje pracovní podmínky zaměstnanců používajících dezinfekční prostředky. Ve všech nemocnicích sdružení KAV byly například postupně vyřazovány alergenní vonné látky a aldehydy. Výrobky s nejvyšší toxikologickou zátěží v databázi WIDES během posledních několika let zmizely z trhu. Rozmách využití databáze různými společnostmi i nemocnicemi a její právní význam pro ochranu mateřství pozitivně přispívá k jejímu dalšímu rozvoji.
- WIDES pomáhá podporovat iniciativy v oblasti zeleného veřejného zadávání. Pracovní skupina „Dezinfekce“ vytváří sítě na vnitrostátní i mezinárodní úrovni (např. spolupráce se sítí Zdravotnictví bez poškozování - Evropa, Světovou zdravotnickou organizací atd.) a prezentuje své aktivity na mezinárodních konferencích a zasedáních.
- Toxikologické údaje, které jsou zadávány do databáze WIDES a pravidelně aktualizovány, lze použít a aplikovat v podmínkách různých zemí. Mohou motivovat všechny nákupčí dezinfekčních prostředků k tomu, aby si vybírali produkty obsahující účinné látky s nízkým rizikovým potenciálem: www.wien.gv.at/wuawides/internet/Inhaltsstoffsuche/Bewertungen

Podle vyhlášky města Vídně jsou všechny městské úřady databázi WIDES povinny využívat (včetně sdružení KAV, mateřských škol, záchranných služeb, lázní, škol a prádelen) k identifikaci dezinfekčních přípravků s nízkorizikovými vlastnostmi. V roce 2014 pracovní skupina „Dezinfekce“ zkoumala, zda všichni relevantní nákupčí databázi WIDES znají a používají. Provedla analýzu zakoupených produktů, jejich množství a míru rizikovosti a provedla srovnání s méně rizikovými alternativami dostupnými na trhu. Pro výpočet emisí vysoce nebezpečných látek v kilogramech za rok byl vytvořen systém srovnávacích testů. Na základě analýzy se zjistilo, že z 21 produktů pouze tři vykazují nízké srovnávací hodnocení. V důsledku tohoto zjištění mohla být roční spotřeba jednoho z těchto produktů snížena na polovinu a antimikrobiální mýdlo bylo nahrazeno běžným mýdlem. Poslední z produktů nemohl být nahrazen z důvodu neslučitelnosti materiálů.

Databáze WIDES významně přispívá k větší transparentnosti na trhu s dezinfekčními přípravky. Její dopad se odráží ve vzrůstající četnosti nákupů dezinfekčních prostředků s nízkým rizikovým potenciálem i ve vlivu, jaký na příslušné výrobce má. Množství látek škodlivých pro životní prostředí či lidské zdraví díky tomu pokleslo. Pro podrobné vyčíslení nižších rizik pro životní prostředí a lidské zdraví je třeba znát přesný objem nákupu pro jednotlivé skupiny produktů.

Databáze WIDES je jediná svého druhu v mezinárodním měřítku, a proto vyvolává obrovský zájem jak v Rakousku, tak v zahraničí. Pracovní skupina Dezinfekce již představila databázi WIDES na mnoha mezinárodních konferencích a zasedáních a intenzivně se zabývá také networkingem.

Získané poznatky

Pro úspěšnou náhradu nebezpečných látek s pomocí databáze WIDES byly zvláště důležité dva faktory:

1. Její používání se stalo právně závazným prostřednictvím vyhlášek místních samospráv, které uzákonilo Město Vídeň, KAV a Ministerstvo sociálních věcí.
2. Neutuchající snaha provozovatelů databáze poskytovat co nejvyšší úroveň služeb, seznamovat zadavatele navzdory pracovní vyčíženosti s nástrojem WIDES a aktivně s nimi konzultovat výběr optimálních a současně cenově dostupných produktů.

KONTAKTNÍ ÚDAJE

DI Marion Jaros

Garant technické ochrany životního prostředí

Vedoucí „pracovní skupiny ÖkoKauf zabývající se dezinfekcí“

marion.jaros@wien.gv.at

Web: www.wien.gv.at/english/environment/ombuds-office/ a www.wides.at/en

O projektu Procura+

Projekt Procura+, který zahájila a koordinuje globální asociace místních samospráv k udržitelnému rozvoji ICLEI, představuje síť evropských veřejných orgánů a regionů, které vzájemně spolupracují, sdílejí informace a jednají v zájmu udržitelného a inovativního veřejného zadávání.

Spolupráce

Jsme síť evropských veřejných orgánů a regionů, které spolupracují, sdílejí informace a jednají v zájmu udržitelného a inovativního veřejného zadávání.

Sdílení

Díky spojení znalostí a zkušeností můžeme zajišťovat poradenství, podporu a propagaci všem veřejným orgánům, které chtějí realizovat udržitelné a inovativní veřejné zadávání.

Skutky

Síť Procura+ spojuje své síly k prosazování udržitelného a inovativního veřejného zadávání na evropské úrovni.

www.procuraplus.org

Překlad do českého jazyka zajistilo Ministerstvo práce a sociálních věcí v rámci projektu [Podpora implementace a rozvoje sociálně odpovědného veřejného zadávání](#). Projekt vytváří dlouhodobou konzultační a odbornou platformu pro rozvoj tohoto konceptu a mimo jiné nabízí: poradenství, konzultace, příklady dobré praxe, vzorové textace, konference, vzdělávací akce, e-learning a web www.sovz.cz.

Tato publikace byla vytvořena v rámci projektu Regiony SPP, který získal finanční prostředky z programu Evropské unie pro výzkum a inovace Horizont 2020 na základě grantové dohody č. 649718. Výhradní odpovědnost za jakékoli chyby nebo opomenutí nese vydavatel. Obsah nemusí nutně odrážet názor Evropské komise. Evropská komise rovněž neodpovídá za jakékoli použití informací obsažených v tomto dokumentu.